

ОТРАЖЕНИЕ НА КУЛТУРНИ КОМПОНЕНТИ ВЪВ ФРАЗЕОЛОГИЧНИТЕ ЕДИНИЦИ

МАЧЕЙ ЯСКОТ

ПЕДАГОГИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ В КРАКОВ

maciej.jaskot@up.krakow.pl

Статията е посветена на проблемите на съпоставителното изследване на фразеологията в лингвокултурологичен план. Разглежда се една от възможните класификации на фразеологичните единици с отчитане на културно обусловените компоненти във фразеологичната семантика. За целите на изследването е привлечен материал от различни езици: полски, български, украински, руски, испански и италиански. Поради концептуалния си характер фразеологичните образи са „оператори“ или „клетки“ на културната памет. Във връзка с това особено внимание в статията се отделя на фразеологичните култури (фразеокултурите), които са свързани с културните кодове, тъй като служат за кодиране на културно съдържание и разкриват особеностите на езиковата картина на света и специфичния светоглед на съответната езикова общност.

Като се изхожда от понятието „културна памет“, може да се покаже, че фразеологичното значение е сложно семантично и концептуално цяло, в което намират отражение различни исторически начини за опознаване на света и което съхранява определени типове културна информация. В статията се обосновава вярването, че съпоставителните лингвокултурологични изследвания в областта на фразеологията позволяват да се разкрият особеностите в процеса на семиозиса при отделните езикови общности и да се открият националноспецифичните черти в образността на фразеологизмите.

Ключови думи: фразеология, лингвокултурология, съпоставително езикознание, култура, фразеокултура

REFLECTING CULTURAL COMPONENTS IN PHRASEOLOGICAL UNITS

MACIEJ JASKOT

PEDAGOGICAL UNIVERSITY OF CRACOW

maciej.jaskot@up.krakow.pl

This article focuses on the basic tasks of linguistic research, with particular emphasis on contrastive phraseological linguocultural studies. The author presents one of the possible classifications of phraseological units which reflect various manifestations of culture. Examples from Polish, Bulgarian, Ukrainian, Russian, Spanish and Italian are

presented. As the conceptual nature of phraseological images makes them “operators” or “cells” of cultural memory, special attention has been paid to phraseological culture-emes (phraseoculturemes) as devices of coding cultural content that reveal a particular picture of the world and the specific worldview of a cultural community and are linked to cultural codes.

Starting from the concept of “cultural memory”, the author demonstrates that the phraseological meaning is a complex semantic and conceptual formation that is able to reflect different historical modes of acquiring knowledge about the world, and thus preserves particular types of cultural information. The main idea of the article is the assumption that contrastive linguocultural studies in the field of phraseology make it possible to identify discrepancies in the process of semiosis across linguistic communities and to explain national differences captured in the imagery of phraseological units.

Keywords: phraseology, linguocultural studies, contrastive linguistic research, culturemes, phraseoculturemes

ЛИТЕРАТУРА

- Василюк 2010: *Василюк, И. П.* Прикладная лингвокультурология: Методологические принципы отбора учебного материала и организации процесса обучения русскому языку как иностранному. Москва, Российский университет дружбы народов.
- Воробьев 1997: *Воробьев, В. В.* Лингвокультурология: Теория и методы. Москва, Российский университет дружбы народов.
- Калдиева-Захариева 2013: *Калдиева-Захариева, Ст.* Българска фразеология. София, АИ „Проф. Марин Дринов“.
- Котева 2008: *Котева, М.* Фразеологизми за качества на храни. – В: Изследвания по фразеология, лексикология и лексикография. София, АИ „Проф. Марин Дринов“, с. 126–132.
- Лотман 2002: *Лотман, Ю. М.* История и типология русской культуры. Санкт-Петербург, Искусство.
- Недкова 2009: *Недкова, Е.* Фразеологизми с образни елементи от народния бит. – В: Научни трудове на Русенския университет, 2009, том 48, серия 6.3, с. 42–45.
- Петрова 2007: *Петрова, Р.* Културемата – единица за лингвокултурологични съпоставително изследвания (върху материал от английски и български пословици). – В: В огледалния свят на езика и културата. Русе: ЛЕНИ-АН, с. 9–28.
- Петрова 2013: *Петрова, Р.* Български паремии за присмех и похвала: лингвокултурно изследване (скала на културемите). Русе, Русенски университет „Ангел Кънчев“.
- Петрова 2016: *Петрова, Р.* Аксиосфера на американизма. Лингвокултурно изследване на паремии. Дисертация за присъждане на научната степен „доктор на науките“. Русе.
- Телия 1996: *Телия, В. Н.* Русская фразеология. Москва, Языки русской культуры.
- Anusiewicz 1994: *Anusiewicz, J.* Lingwistyka kulturowa. Zarys problematyki. Wrocław, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Buitrago 2007: *Buitrago, A.* Diccionario de dichos y frases hechas. Madrid, Espasa.

- Celdrán Gomáriz 2004: *Celdrán Gomáriz, P.* Diccionario de frases y dichos populares: comparaciones, ocurrencias, personajes y criaturas populares del folclore, la historia menor y la leyenda. Madrid, Alderabán.
- Chybor 2015: *Chybor, I.* Koncepcja kodów kultury w rosyjskich i ukraińskich badaniach lingwokulturowych i etnolingwistycznych. – *Adeptus*, 0(6), s. 37–49. <https://doi.org/10.11649/a.2015.012>
- Dąbrowska 2004–2005: *Dąbrowska, A.* Współczesne problemy lingwistyki kulturowej. – *Postscriptum*, 2–1(48-49), s. 140–155.
- Dobrovól'skij, Piirainen 2005: *Dobrovól'skij, D., E. Piirainen.* Figurative language: cross-cultural and cross-linguistic perspectives. Amsterdam, Elsevier.
- Jaskot, Ganoshenko 2015: *Jaskot, M., J. Ganoshenko.* Culturemes and non-equivalent lexis in dictionaries. – *Cognitive Studies*, XV, s. 115–124. DOI: 10.11649/cs.2015.009
- Kotowski 2015: *Kotowski, B.* “Fotografia” przeszłości w teraźniejszości jako próba implementacji – o kreowaniu społecznej niewiedzy na przykładzie hitu “Wyprodukowano w ZSRR” Olega Gazmanowa. – In: Jabłoński, A., J. Szymczyk, M. Zemło (Red.). *Studia nad wiedzą. Kreowanie społeczeństwa niewiedzy*. Lublin, KUL. <<https://depot.ceon.pl/handle/123456789/16446>>
- Luque Durán 1996: *Luque Durán, J. De d.* Tipología léxica y tipología fraseológica: universales y particulares. – In: Luque Durán y Manjón Pozas (Red.). *Léxico y fraseología*. Granada, Método Ediciones, pp. 139–153.
- Montanari 2009: *Montanari, M.* Il formaggio con le pere. La storia in un proverbio. Bari, Laterza.
- Olechno-Wasiluk 2018: *Olechno-Wasiluk, J.* Multimedialny słownik lingworealioznawczy – nowe narzędzie w lingwokulturologii stosowanej. – *Acta Polono-Ruthenica*, 2(XXII), s. 79–88. <https://doi.org/10.31648/apr.1326>
- Pamies Bertrán 2007: *Pamies Bertrán, A.* El lenguaje de la lechuga: apuntes para un diccionario intercultural. – In: Luque Durán, D., A. Pamies Bertrán (Eds.). *Interculturalidad y lenguaje: El significado como corolario cultural*. Granada, Método Ediciones, pp. 375–404.
- Przymuszała 2017: *Przymuszała, L.* Kulinaria we frazeologii śląskiej. – *Rozprawy Komisji Językowej*, LXIV, s. 247–264.
- Sękowska 2000: *Sękowska, E.* Nurt antropologiczno-kulturowy we współczesnym polskim językoznawstwie. – *Poradnik Językowy*, 6, s. 11–20.
- Sharifian 2016: *Sharifian, F.* Lingwistyka kulturowa. – *Etnolingwistyka*, 28, s. 31–57. <https://doi.org/10.17951/et.2016.28.31>
- Sosnowski, Tymoshuk 2017: *Sosnowski, W., R. Tymoshuk.* Konfrontacja językowa polskich i ukraińskich jednostek frazeologicznych na przykładzie materiału z “Leksykonu aktywnej frazeologii polskiej i ukraińskiej”. – В: *Българско-полски студии*. София, Авангард Прима, с. 91–108.
- Szczęk, Kałasznik 2015: *Szczęk, J., M. Kałasznik.* Utracone w tłumaczeniu – o problemach z tłumaczeniem nazw potraw z języka polskiego na język niemiecki. – *Rocznik Przekładoznawczy*, 0(10), s. 223–241. <https://doi.org/10.12775/RP.2015.014>

- Szerszunowicz 2016: *Szerszunowicz, J.* Lakunarne jednostki wielowyrzowe w perspektywie międzyjęzykowej. Białystok, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.
- Zholobova 2015: *Zholobova, A.* Phraseology of the Cultural Dimension. – *XLinguae*, 8(1), 11–27. <https://doi.org/10.18355/XL.2015.08.01.11-27>
- Zykova 2013: *Zykova, I.* Phraseological Meaning as a Mechanism of Cultural Memory. – In: Szerszunowicz, J., B. Nowowiejski, K. Yagi, T. Kanzaki (Eds.). *Research on Phraseology across Continents*. Vol. 2. Białystok. <http://iling-ran.ru/zykova/phraseological_meaning.pdf>

REFERENCES

- Anusiewicz 1994: *Anusiewicz, J.* Lingwistyka kulturowa. Zarys problematyki. Wrocław, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Buitrago 2007: *Buitrago, A.* Diccionario de dichos y frases hechas. Madrid, Espasa.
- Celdrán Gomáriz 2004: *Celdrán Gomáriz, P.* Diccionario de frases y dichos populares: comparaciones, ocurrencias, personajes y criaturas populares del folclore, la historia menor y la leyenda. Madrid, Alderabán.
- Chybor 2015: *Chybor, I.* Koncepcja kodów kultury w rosyjskich i ukraińskich badaniach lingwokulturologicznych i etnolingwistycznych. – *Adeptus*, 0(6), s. 37–49. <https://doi.org/10.11649/a.2015.012>
- Dąbrowska 2004–2005: *Dąbrowska, A.* Współczesne problemy lingwistyki kulturowej. – *Postscriptum*, 2–1(48-49), s. 140–155.
- Dobrovól'skij, Piirainen 2005: *Dobrovól'skij, D., E. Piirainen.* Figurative language: cross-cultural and cross-linguistic perspectives. Amsterdam, Elsevier.
- Jaskot, Ganoshenko 2015: *Jaskot, M., J. Ganoshenko.* Culturemes and non-equivalent lexis in dictionaries. – *Cognitive Studies*, XV, s. 115–124. DOI: 10.11649/cs.2015.009
- Kaldieva-Zaharieva 2013: *Kaldieva-Zaharieva, St.* Balgarska frazeologija. Sofia, AI “Prof. Marin Drinov”.
- Koteva 2008: *Koteva, M.* Frazeologizmi za kachestva na hrani. – In: *Izsledvaniya po frazeologija, leksikologija i leksikografiya*. Sofia, AI “Prof. Marin Drinov”, s. 126–132.
- Kotowski 2015: *Kotowski, B.* “Fotografia” przeszłości w terażniejszości jako próba implementacji – o kreowaniu społecznej niewiedzy na przykładzie hitu “Wyprodukowano w ZSRR” Olega Gazmanowa. – In: Jabłoński, A., J. Szymczyk, M. Zemło (Red.). *Studia nad wiedzą. Kreowanie społeczeństwa niewiedzy*. Lublin, KUL. <<https://depot.ceon.pl/handle/123456789/16446>>
- Lotman 2002: *Lotman, Iu. M.* Istorii i tipologii russkoi kul'tury. Sankt-Peterburg, Iskusstvo.
- Luque Durán 1996: *Luque Durán, J. De d.* Tipología léxica y tipología fraseológica: universales y particulares. – In: Luque Durán y Manjón Pozas (Red.). *Léxico y fraseología*. Granada, Método Ediciones, pp. 139–153.
- Montanari 2009: *Montanari, M.* Il formaggio con le pere. La storia in un proverbio. Bari, Laterza.

- Nedkova 2009: *Nedkova, E.* Frazеologizmi s obrazni elementi ot narodniya bit. – In: Nauchni trudove na Rusenskiya universitet, 2009, tom 48, seriya 6.3, s. 42–45.
- Olechno-Wasiluk 2018: *Olechno-Wasiluk, J.* Multimedialny słownik lingworealizowawczy – nowe narzędzie w lingwokulturologii stosowanej. – *Acta Polono-Ruthenica*, 2(XXII), s. 79–88. <https://doi.org/10.31648/apr.1326>
- Pamies Bertrán 2007: *Pamies Bertrán, A.* El lenguaje de la lechuza: apuntes para un diccionario intercultural. – In: Luque Durán, D., A. Pamies Bertrán (Eds.). *Interculturalidad y lenguaje: El significado como corolario cultural*. Granada, Método Ediciones, pp. 375–404.
- Petrova 2007: *Petrova, R.* Kulturemata – edinitsa za lingvokulturologichni sapos-tavitelno izsledvaniya (varhu material ot angliyski i balgarski poslovitsi). – In: *V ogedalniya svyat na ezika i kulturata*. Ruse: LENI-AN, s. 9–28.
- Petrova 2013: *Petrova, R.* Balgarski paremii za prismet i pohvala: lingvokulturno izsledvane (skala na kulturemite). Ruse, Rusenski universitet “Angel Kanchev”.
- Petrova 2016: *Petrova, R.* Aksiosfera na amerikanizma. Lingvokulturno izsledvane na paremii. Disertatsiya za prisazhdane na nauchnata stepen “doktor na naukite”. Ruse.
- Przymuszała 2017: *Przymuszała, L.* Kulinaria we frazeologii śląskiej. – *Rozprawy Komisji Językowej*, LXIV, s. 247–264.
- Sękowska 2000: *Sękowska, E.* Nurt antropologiczno-kulturowy we współczesnym polskim językoznawstwie. – *Poradnik Językowy*, 6, s. 11–20.
- Sharifian 2016: *Sharifian, F.* Lingwistyka kulturowa. – *Etnolingwistyka*, 28, s. 31–57. <https://doi.org/10.17951/et.2016.28.31>
- Sosnowski, Tymoshuk 2017: *Sosnowski, W., R. Tymoshuk.* Konfrontacja językowa polskich i ukraińskich jednostek frazeologicznych na przykładzie materiału z “Leksykonu aktywnej frazeologii polskiej i ukraińskiej”. – In: *Balgarsko-polski studii*. Sofiaq Avangard Prima, s. 91–108.
- Szczęk, Kałasznik 2015: *Szczęk, J., M. Kałasznik.* Utracone w tłumaczeniu – o problemach z tłumaczeniem nazw potraw z języka polskiego na język niemiecki. – *Rocznik Przekładoznawczy*, 0(10), s. 223–241. <https://doi.org/10.12775/RP.2015.014>
- Szerszunowicz 2016: *Szerszunowicz, J.* Lakunarne jednostki wielowyrzowe w perspektywie międzyjęzykowej. Białystok, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku.
- Teliia 1996: *Teliia, V. N.* Russkaia frazeologiiia. Moskva, Iazyki russkoi kul'tury.
- Vasiliuk 2010: *Vasiliuk, I. P.* Prikladnaia lingvokul'turologiiia: Metodologicheskie printsipy otbora uchebnogo materiala i organizatsii protsessa obucheniia rus-skomu iazyku kak inostrannomu. Moskva, Rossiiskii universitet druzhby narodov.
- Vorob'ev 1997: *Vorob'ev, V. V.* Lingvokul'turologiiia: Teoriiia i metody. Moskva, Rossiiskii universitet druzhby narodov.
- Zholobova 2015: *Zholobova, A.* Phraseology of the Cultural Dimension. – *XLinguae*, 8(1), 11–27. <https://doi.org/10.18355/XL.2015.08.01.11-27>

Zykova 2013: *Zykova, I.* Phraseological Meaning as a Mechanism of Cultural Memory. – In: Szerszunowicz, J., B. Nowowiejski, K. Yagi, T. Kanzaki (Eds.). Research on Phraseology across Continents. Vol. 2. Białystok. <http://ilingran.ru/zykova/phraseological_meaning.pdf>

Превод от полски: *Диана Благоева*

✉ *Д-р Мачей Яскот*
Педагогически университет в Краков
ул. „Подхоронжих“ 2, 30-084 Краков, Полша